

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Residenties voor restauratoren? Graag!

Stigter, S.

Publication date

2019

Document Version

Final published version

Published in

KM : vakinformatie voor beeldende kunstenaars en restauratoren

License

CC BY-NC-SA

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Stigter, S. (2019). Residenties voor restauratoren? Graag! *KM : vakinformatie voor beeldende kunstenaars en restauratoren*, 110, 32-34.

https://www.kunstenaarsmateriaal.nl/?km_artikelen=residenties-voor-restauratoren-graag

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Residenties voor restauratoren? Graag!

SANNEKE STIGTER Terwijl er veel residenties bestaan voor kunstenaars, zijn er nagenoeg geen voor restauratoren. Dat is jammer, want het kan heel vruchtbaar zijn om de blik te verruimen in een inspirerende nieuwe werkomgeving. Het biedt niet alleen ruimte voor ontwikkeling en verdieping, maar ook een mogelijkheid voor kruisbestuiving met andere disciplines.

benadrukt dat er veel specialisten zijn voor advies. 'Het restauratie-atelier grenst aan de houtwerkplaats. Er is een metaalwerkplaats, een fotostudio, et cetera. De sfeer is geweldig, overal kunstenaars, en de werkplaatsen worden geleid door echte professionals, dus je krijgt de juiste hulp wanneer je die nodig hebt.'³

JAN VAN EYCK ACADEMIE, MAASTRICHT

Hicham Khalidi, sinds 1 oktober 2018 directeur van de Jan van Eyck Academie, ziet "de gehele keten van kunsten als praktijk" en stelt daarmee de Van Eyck open "voor alle kunstfuncties met een praktijk".⁴ 'Hij wil graag de disciplines verbreden en grenzen oprekken', verklaart zijn collega Solange Roosen: 'De hele keten van kunst maken, presenteren, beschouwen en restaureren zou als één geheel benaderd moeten worden, dat samen kan komen in de academie. Dat gaat niet alleen in de vorm van een werkperiode, of een 'short-term-residency', maar kan ook in samenwerkingsprojecten met musea en de Universiteit Maastricht.'⁵ Dit is waar de

Van Eyck op dit moment aan bouwt. Naast verschillende labs waarmee je kunt samenwerken, zoals de hout- en metaalwerkplaats, het multimedia lab en sinds vorig jaar zelfs een Food Lab, inclusief tuin, biedt deze nieuwe opzet een spannende mogelijkheid voor restauratoren om zich te kunnen ontplooiën.⁶ Een interessante nieuwe ontwikkeling is dat het Lab voor Natuuronderzoek in samenwerking met Central St. Martins in Londen deze zomer begint met het opzetten van een kunstenaarsmaterialenbank, The Future Material Library. Het uiteindelijke doel is dat kunstenaars een duurzame artistieke praktijk kunnen opbouwen met het gebruik van milieuvriendelijke, gezonde, duurzame materialen – een uitgangspunt dat ook voor restauratoren relevant is, zowel in aanpak als filosofie.⁷

In Europa zijn op dit moment slechts twee residentieprogramma's waar ook restauratoren welkom zijn. Daar zijn echter wel voorwaarden aan verbonden wat betreft culturele achtergrond. Daarnaast werkt de Jan van Eyck Academie in Maastricht op dit moment aan het ontwikkelen van nieuwe werkprogramma's waarin ook plaats kan zijn voor restauratoren.

VILLA MEDICI, ROME

De Académie de France biedt in de Villa Medici te Rome behalve voor kunstenaars ook een residentie aan voor conservering en restauratie van kunstwerken en monumenten. Dit geldt echter uitsluitend voor Franssprekende restauratoren tot 45 jaar oud. Het zijn perioden zijn van twaalf tot achttien maanden, inclusief werkruimte en onderdak. Voor de aanvraag zijn een goed projectvoorstel en bewijs van uitmuntende kwaliteit vereist, maar aan de inhoud van het voorstel lijken geen eisen te worden gesteld.¹

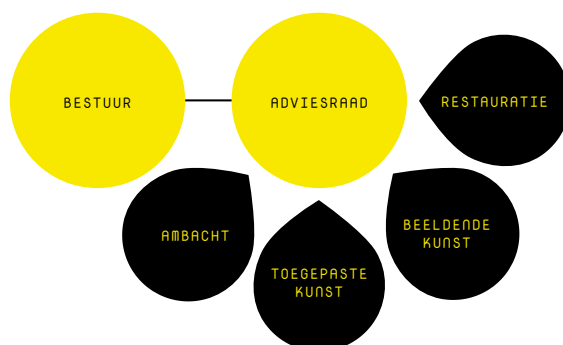
DAW, KOPENHAGEN

Een andere mogelijkheid is een residentie bij de Danish Art Workshops (DAW) in Kopenhagen, een instituut dat valt onder het Deense Ministerie voor Cultuur.² Behalve ambachtslieden, ontwerpers en beeldend kunstenaars kunnen ook restauratoren terecht voor een werkverblijf van een tot zes maanden. Voorwaarde is wel dat je in Denemarken woonachtig bent of dat er een Deens project aan is verbonden dat daadwerkelijk wordt gerealiseerd. De voorkeur gaat uit naar maatschappelijk relevante projecten, vertelt Louise Cone, restaurator hedendaagse kunst en sculptuur in het Statens Museum for Kunst in Kopenhagen, die erbij betrokken is geweest. Ze geeft aan dat het op prijs wordt gesteld wanneer je je werkzaamheden communiceert aan een breder publiek. Ze

Foto's

> Links: De Conservation Workshop in de Danish Art Workshops omvat ongeveer 150 vierkante meter en is geschikt voor de restauratie en conservering van schilderijen, textiel, geverfde artikelen en tot op zekere hoogte houten voorwerpen.

> Rechts: Jan van Eyck Academie in Maastricht (foto: Etienne C.L. van Sloun).

GETTY, LA

The Getty Research Institute (GRI) biedt ook iets aan dat op een residentie lijkt, aan de hand van een thema dat jaarlijks wordt vastgesteld. Dit is een 'scholar program' voor kunsthistorici en kunstenaars, maar restauratoren zijn ook welkom.⁸ Er zijn echter niet veel restauratoren gepromoveerd, wat de drempel hoog maakt. Parallel aan dit programma zijn er ook Museum Guest Scholars waar niet voor geadverteerd wordt. Via die route hebben enkele restauratoren uit Nederland gebruikgemaakt van de onderzoeksfaciliteiten van het GRI. Een diagram van de managementstructuur (zie boven) laat een gelijke verdeling zien tussen de verschillende disciplines die welkom zijn voor een residentie, een mooi uitgangspunt en mogelijk wereldwijd uniek.

COMPLETE AFZONDERING

Tonny Beentjes, hoofdvakdocent Metaalrestauratie bij Conservation and Restoration of Cultural Heritage aan de Universiteit van Amsterdam (UvA), en onlangs gepromoveerd op zandgieten en de restauratie van De Denker van Rodin, zat er drie maanden, in de periode 2013-2014 bij de afdeling Decorative Arts en Sculpture. Hij moest een officiële aanvraag doen met een motivatiebrief waarom hij onderzoek bij de Getty wilde doen. Het ging op voordracht van zijn voormalig collega Robert van Langh, die er ook had gezeten. Voor Beentjes waren vooral de bibliotheek en de archieven met 'special collections' interessant, met name vanwege het kunstenaarsarchief van Malvina Hoffman, een beeldhouwster die in de leer was geweest bij Rodin. 'Het belangrijkste wat ik aan mijn tijd bij de Getty heb gehad, is dat het mijn promotieonderzoek een enorme impuls heeft gegeven. Ik kon ongestoord werken en had toegang tot hun bibliotheek en archief maar heb ook veel boeken via 'inter library loan' kunnen raadplegen. Wat zo heerlijk was, is dat je je compleet kon afzonderen in je kantoor-tje en door het tijdsverschil geen e-mail en telefoontjes uit Nederland kreeg overdag. Het uitzicht was grandioos. De eerste dag heb ik alleen maar uit het raam gekeken!⁹

GESPREID BEDJE

Het jaar daarop zat Clara von Waldthausen er, fotorestaurator en tegenwoordig opleidingsdirecteur bij Conservation and Restoration of Cultural Heritage aan de UvA. Zij zat bij de afdeling Paper Conservation, waar ze om het jaar afwisselend iemand voor papier en iemand voor fotografie uitnodigen. Toevallig sprak zij op het juiste moment iemand van die afdeling die haar voorstelde te solliciteren. Zij moest haar motivatiebrief baseren op het thema van dat jaar, Object-Value-Canon, maar dat was breed genoeg voor voldoende aanknopingspunten gezien haar onderzoek naar verkleuring in kleurenfotografie. Ze vertelt hoe bijzonder het er is. 'Je komt in een gespreid bedje. Je krijgt een appartement, er is een bus die je ophaalt en je naar je eigen kantoor brengt. Er is zelfs een onderzoeksassistent die je helpt met literatuur zoeken. Die ondersteuning maakt het zo super! En alle deuren gaan voor je open.'¹⁰ Deze Getty Museum Scholarships zijn uitzonderlijk en niet voor iedereen weggelegd. Je moet connecties hebben en iemand die je voordraagt. Daarnaast moet je baat hebben bij wat de Getty Library en Research Center te bieden hebben.

FELLOWSHIPS, VS

De Verenigde Staten biedt ook Fellowships aan voor restauratoren. Deze zijn echter meestal bedoeld voor een vastomlijnd project of voorgeschreven werkzaamheden en niet zozeer om je te verdiepen in een eigen onderzoeksproject waarvoor je gebruik wil maken van het netwerk en de faciliteiten van de locatie. Het Metropolitan Museum of Art (MET) in New York biedt jaarlijks zowel Junior als Senior Fellowships aan, waarbij in het laatste geval wel een eigen projectvoorstel mag worden ingediend.¹¹

Foto's

- > Boven: Villa Medici in Rome.
- > Onder: Getty Research Institute in Los Angeles.

Noten

- 1 transartists.org/air/villamedici.
- 2 Persoonlijk gesprek te Amsterdam en e-mail 28 februari 2019.
- 3 svfk.dk/en/residency.
- 4 Persoonlijk gesprek te Maastricht, 27 maart 2019.
- 5 Persoonlijke e-mail, 4 april 2019.
- 6 janvaneyck.nl/programma/apply/.
- 7 Zie ook km 109, Heleen van Santen en Jasmine Guest, 'Groen werken in het eigen atelier', p. 29.
- 8 getty.edu/research/scholars/years/current.html.
- 9 Persoonlijke e-mail, 28 februari 2019.
- 10 Persoonlijk telefoongesprek 6 maart 2019.
- 11 metmuseum.org/about-the-met/fellowships/conservation-and-scientific-research-fellowships.
- 12 smithsonianofi.com/fellowship-opportunities/smithsonian-postgraduate-fellowships-in-conservation-of-museum-collections-program/.
- 13 nga.gov/research/casva/fellowships.html.

Daarnaast zijn er veel extern gefinancierde fellowships, zoals de tweejarige Andrew Mellon Fellowship voor Photograph Conservation bij de MET. Ook het Museum of Modern Art heeft Andrew Mellon Fellowships, voor zowel fotografie als in mediakunst. Daarnaast financiert de Kress Foundation diverse posities in verschillende Amerikaanse musea. Over het algemeen hebben deze fellowships eerder het karakter van een tijdelijke aanstelling dan een residentie. Dat is bijvoorbeeld ook zo bij de Smithsonian.¹² De National Gallery of Art in Washington biedt verschillende vormen aan, van enkele maanden tot twee jaar, en variërend van voorgeschreven werkzaamheden tot vrij onderzoek.¹³ Dit soort fellowships is echter vooral op onderzoekers gericht en er wordt bovendien verwacht dat er wat tegenover staat, soms zelfs het verzorgen van een onderwijsprogramma.

PLEIDOOI

De ruimte die een residentie kan bieden aan restauratoren om nieuwe strategieën en methoden te ontwikkelen is cruciaal voor ontwikkeling van de discipline. De DAW en de plannen van de Van Eyck zijn met name interessant om complexe hedendaagse kunstvormen het hoofd te bieden vanwege de gemeenschappelijke werkvloer met kunstenaars, ontwerpers en verschillende specialisten. Een residentie biedt over het algemeen veel meer vrijheid voor de ontwikkeling van het eigen onderzoek en ruimte om te kunnen experimenteren. Juist daarin ligt de meerwaarde van een andere werkomgeving, zowel in stilte als met collega's in verwante vakgebieden.

Het zou ideaal zijn wanneer restauratoren een tijd kunnen meedraaien in een ander atelier om werkprocessen, technieken en methoden te leren kennen die daar gangbaar zijn. Ook is verandering van context goed om te kunnen reflecteren op wat je als restaurator nu eigenlijk doet met ons cultureel erfgoed – of juist niet doet. Zo kunnen praktijken in andere culturen zeer verhelderend zijn om de Westerse en modernistische traditie van de restauratiediscipline in perspectief te zien.

Kortom, het creëren van de mogelijkheid voor verdieping in een bepaald onderwerp, methode of project tijdens een residentie voor restauratoren zou een welkome ontwikkeling zijn en een stimulans voor de discipline. De open structuur van de Van Eyck en het model van de DAW waar kunstenaars, restauratoren, ontwerpers en ambachtslieden samenwerken, zijn ideaal voor optimale kruisbestuiving tussen de verschillende bloedgroepen en de ontwikkeling van expertise. Het zijn mooie voorbeelden voor mogelijke uitbreiding van bestaande artist-in-residence programma's, en wie weet inspireert dit pleidooi tot een nieuw initiatief voor 'conservator-in-residence' programma's. ●